

Markus Persson förbereder
lunchen

Välkommen Skattungbyn

men till gbyn

En skola för livet? Ja, om man har visionerna och viljan. På Skattungbykursen vid Mora folkhögskola "blir" man ingenting. Man får ingen formell behörighet alls, men man lär sig överleva - på en grundläggande nivå - och i bästa fall delvis försörja sig på egen jordbit.

Deltagarna odlar sitt eget årsbehov av mat och brukar jorden med beprövade tekniker och utan konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel. Det handlar om en livsstil - leva resurssnålt och miljövänligt - men minst lika mycket om hårt arbete.

Under ett helt kalenderår bor eleverna tillsammans, lever av sina egna skördar och ansvarar själva för mat, hushåll och underhåll och uppvärmning av bostäder. Farmen i verkligheten alltså? Nej, faktiskt inte. Det här är så långt från dokusåpornas värld man kan komma. I levande livet gäller samarbete och inte utslagning.

I JORDKÄLLAREN,
SOM HÅLLER FYRA
OCH EN HALV GRAD,
FINNS BLAND ANNAT
ROVOR OCH FLERA
OLIKA SORTERS
POTATIS.

MARKUS PERSSON

NINA HEDLUND

DAGENS ARBETE

Vi besökte kursen en vanlig vardag. På en tavla står uppskrivet något av vad som behöver göras, utöver det dagliga jordbruksarbetet:

- Kålbänk - gräva, gödsla.
- Fylla sand och jord i växthus.
- Skola om purjo och selleri till cellbrätten och ställa i växthus.
- Fixa växthusföns-ter.
- Kapa, klyva och stapla ved.
- Rengöra jordkällaren och kratta ur gången. På glasverandan står krukor med frösådda örter och grönsaker och i växthuset gror tomat, gurkor,

rotselleri, purjolök med mera.

Mycket är gamla sorter, som i dag är svåra att få tag på och som klarar sig bäst med naturgödsel. I jordkällaren, som håller fyra och en halv grad, finns bland annat rovor och flera olika sorters potatis.

ODLINGSLAGEN

Just nu är odlingslagen ute på åkern för att sätta kålrabbi, palsternackor, rädisor, potatis och bönor. På halva åker används växelvis kvävebindande och jordförbättrande gödsel. I köket jobbar matlaget för fullt.

DAGENS LUNCH

Om en stund kommer

alla in och äter lunch, som den här dagen består av sallad på rölléka, libbsticka, kombu, potatis, örter och lök.

Till salladen serveras "paté från förr" enligt gammalt recept och därtill kokt grönkål, rårivna morötter, rårotselleri, mjölksyrade morötter och hembakt bröd. Mjölksyrade grönsaker ingår i varje lunch.

Till fikat senare på dagen blir det rabarberpaj. Allt utom kombu, russin, olivolja, solrosfrön, kryddor, mjöl och jäst kommer från det egna skafferiet.

Alla luncher är vegetariska, eftersom kursen inte håller djur och inte producerar kött. Bisamhällena däremot går i arv från kurs till kurs, så länge det finns någon som vill ta hand om dem.

– Det brukar det finnas, säger Anders Johansson, som jobbat

med Skattungbykursen i 16 år, varav de senaste tre åren som kursansvarig.

EGNA DJUR

Det händer också att enskilda kursdeltagare har med sig höns, grisar, får eller hästar. Nyligen hade vi en grupp som skötte får och studerade fårskötsel hos en fårägare i byn.

– Vi tar hänsyn till allergiker när det gäller maten. Eftersom tio procent av befolkningen är allergisk mot alkoholer, så tar vi hänsyn till dem också, genom att kursen är alkoholfri.

Middagarna lagar deltagarna själva i sina bostadshus och de som vill äta kött kan göra det då. I 2002 års kurs var inte köttätarna så många, närmare bestämt fem. Fyra var veganer och elva vegetarianer.

LÅGA UTGIFTER

– Vi lever småsnålt, med mycket låga utgifter, vilket är grunden till en god ekonomi, säger Anders. Så vi är väldigt olönsamma för marknaden och dåliga konsumenter av allt utom möjligen ekologiska produkter.

När man tar ett större ansvar för både sitt eget liv och samhället som helhet, blir man mindre beroende av of-fentligheten och marknaden. Men att leva i glesbygd handlar också om att dela på ansvaret, samarbeta, hålla isär sak och person och ta en sak i sänder.

KORTA LEDIGHETER

Sommarlov är inte att tänka på, eftersom det är då man arbetar som mest med odlingsarna.

Fem veckors ledighet får eleverna ta ut - en till påsk, en till allhelgona och tre när de vill. Varje kurs odlar så mycket mat och hugger

Odlingslagen är ute på åkern för att sätta kålrabbi, palsternackor, rädisor, potatis och bönor.

JONAS KARLSSON

DANIEL NILSSON
SKÖTER BIKUPORNA

upp så mycket ved att förråden räcker över vintern åt nästa kurs, som börjar i januari.

Deltagarna har stort eget inflytande och kan välja till kurser i till exempel näringslära, vävning, trä-, textil-, näver- och rotslöjd, keramik, byggnad, motorsågshantering eller traktorkörning, med mera.

Idéer är ingen bristvara, bara tid. På kursrådet, en gång i veckan, behandlas alla viktiga frågor i tre steg: Information, diskussion och beslut. Inga majoritetsbeslut utan enbart beslut som alla kan acceptera. Det gäller att kompromissa och jämka.

RESURSBEVARANDE FÖRSÖRJNING

Kursen i resursbevarande försörjning, som ämnet heter, har funnits vid Mora folkhögskola sedan 1978.

Den startades av eld-

själen Kåre Olsson, som kom från Centrum för tvärvetenskap vid Chalmers i Göteborg och som fortfarande är verksam vid skolan.

Det var vid tiden för giftskandalen i Teckomatorp, man oroades över minskade sälstammen och började allmänt ställa frågor om jordens överlevnad.

En gammal handelsbod från 1930-talet, som stod tom i 20 år, blev kurshus. Det går under namnet Ollars och har under åren successivt rustats upp av kursdeltagarna.

Dessutom disponerar kursen fyra bostadshus, varav alla utom ett är vedeldat.

BYGGT HUS

Växthuset är byggt av en kurs, av återanvänt material. Ett av bostadshusen är också byggt av elever. Anders:

– De ville ha en byggkurs och eftersom vi har bostadsbrist i Skattungbyn, blev det naturligt att bygga en villa. JAK medlemsbank lånade ut pengar. Sen byggdes huset - med torpargrund, golvvärme, eldning med biobränsle, solfångare på taket och isolering av returpapper i väggarna, men utan spånplattor och plast. Det tog åtta kursdeltagare ett och ett halvt år att få det färdigt.

FRAMTIDSVAL

När man kan ställa de rätta frågorna blir det lättare att göra egna val. Man kanske skaffar en kolonilott, bestämmer sig för att bli hantverkare eller jobba med djur eller bara blir mera nöjd med livet, för att man kan påverka sina egna livsvillkor.

En kursdeltagare, som var ingenjör och

VI LEVER SMÅSNÅLT, MED MYCKET LÅGA UTGIFTER, VILKET ÄR GRUNDEN TILL EN GOD EKONOMI, SÄGER ANDERS JOHANSSON, KURSANSVARIG

ritade bilar, blev efter kursen miljöansvarig, när nya bilar skulle tas fram av företaget där han jobbade. Men oavsett vad man ska göra i livet, är kunskaperna bra att ha. Strax före jul lämnade 2002 års elever Skattungbyn, med bagaget fullt -

men inte tungt, tycks det - av erfarenheter.

Alla kom de hit med någon sorts dröm om en bättre värld och drömmarna tycks leva vidare, bara med starkare förankring i verkligheten.

Läs mer på nästa sida: Så tycker deltagarna!

Nina Hedlund och Ida Gustavsson

Vad tycker deltagarna?

Några av deltagarna, som vi träffat vid besöket på våren, säger så här, när bara några dagar återstår av kursen:

Daniel Nilsson:

– Efter naturprogrammet på gymnasiet kändes det inte lockande att söka till någon ingenjörsutbildning.

Här har jag levt på inackorderingsbidrag och studiebidrag, 2900 spänn i månaden. Det är ett meningsfullt sätt att leva, få andra livsstilar tilltalar mig.

– Men jag var nog mera bonderomantiker i början av kursen. Nu vet jag att det inte alltid är så enkelt, eller så roligt, att genomföra idéerna fullt ut.

Monika Isaksson-Götteman:

– Kursen varit väldigt lärorikt, inte minst när det gäller kollektivboende, men självklart också odling.

Nu skulle jag vilja ha ett hus och en täppa och börja odla direkt. Men eftersom jag är ganska feg, tänker jag söka en utbildning som grund.

Vi är några tjejer från kursen som har pratat om att någon gång försöka hitta ett kollektiv eller ett hus.

Samiy Anani:

– Här lär man sig grunderna, som man kan vidareutveckla sedan. Man inser att man kan vara utan väldigt mycket. Odlar man potatis och grönsaker och kan få skörden att hålla sig över vintern, då klarar man sig bra. Nu ska jag plugga huskonstruktion och hantverk.

Jonas Karlsson:

– Jag är storstadsbo och hade länge funderat, läst böcker och kollat kurser på Internet om ekologisk odling och självhushållning. Förutom att man mår bra av att vara ute och kroppsarbeta, äta nyttig mat och andas ren luft, så har det här året varit en sprängbräda.

Nu tänker jag förverkliga idéerna, först ska jag till Norrland och övervintra hos mina föräldrar, sen ska jag söka ett hus i Småland eller Skåne. Helst i ett kollektiv, någon ekoby eller liknande, där jag kan odla och försöka leva som vi har lärt oss.

Ida Gustavsson:

– Kursen har gett mig självförtroende och lärt mig sådant som mansällan gör nuförtiden.

Jag har till exempel timrat, gjort timmerknutar på hus, och renoverat hus. Och så har jag lärt mig kära traktor. Nu ska jag flytta till Växjö och försöka skaffa en grundutbildning inom byggnad och sen försöka specialisera mig på till exempel kakelugnsmakeri.

Bland andra vimlet runt lunchbordet finns Monika Isaksson - Götteman, Jonas Silfverin och Karolina Nyström

Anders Johansson:

– Det här är en kurs i realism, man lär sig vad man behöver och vad man inte behöver. Vi har hunnit med otroligt mycket på ett år. Jag har förstått att det faktiskt funkar att leva annorlunda och fått självförtroende när det gäller att klara sig själv på vad jorden ger. Nu ska jag flytta ihop med min flickvän i ett hus på min föräldragård. Vi ska ha barn i april, sen ska vi skaffa jobb och försöka bygga upp ett litet kapital, så vi kan köpa något ställe utan att behöva ta så stora lån. Sen ska vi odla och försöka bli självförsörjande, så mycket som möjligt.

Kristina Persson:

– Det är med blandade känslor man slutar, det känns ju alltid lite sorgligt att bryta upp. Vi har delat varandras vardag och kommit varandra väldigt nära. Å andra sidan kan det ha sina fördelar att få bestämma själv nu. Jag ska söka jobb och flytta till Skåne. Där ska jag börja odla på mina föräldrars mark till våren. Sen ska jag leta efter någonstans att bo. Förutom att odla vill jag hålla på med hantverk, allra helst sömnad och vävning.

Markus Persson,

som hoppade av kursen i början av november, men kom till avslutningen:

– Bland annat har vi slipat golvet och byggt en vedbod. Kursen gav mig odlingskunskaper och var ett steg på vägen.

Jag och min flickvän har flyttat till ett torp, som ägs av Stora skog och förvaltas av föreningen Ekosofia. De låter oss bo där mot att vi sköter om huset och brukar marken på traditionellt vis.

Drömmar går att genomföra på riktigt och med ganska små medel, bara man sätter igång.

FOTO: MAGNUS SJÖKQVIST
TEXT: MARGARETA BREMERTZ